

конкретний матеріальний закон, який ці інтереси охороняє, та мотивувати, насамперед, причину з якої громадянин не може сам звернутися до суду

Також прокурор може звернутися до суду із заявою або вступити у справу в порядку окремого провадження (ст. 234 ЦПК).

КОЛІЗІЙНІ ПИТАННЯ СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ СПРАВ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ІЗ СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Дудченко Т.О., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННПП НАВС Мазур В.В.

Аналізуючи ч. 2, 3 ст. 26, ч. 1 ст. 38, ч. 4 ст. 235 ЦПК України, необхідно зазначити, що особами, які беруть участь у справах окремого провадження, що виникають із сімейних правовідносин, є:

1) заявник - особа, в інтересах якої відкрито окреме провадження у цивільній справі. Заявниками у справах окремого провадження, які виникають із сімейних правовідносин, є суб'єкти цих правовідносин, які, можуть бути прямо визначені нормами матеріального або процесуального права. Наприклад, у справі про надання права на побачення з дитиною матері, батькові, які позбавлені батьківських прав, відповідно до ч. 1 ст. 168 СК України заявниками можуть бути мати та (або) батько, які позбавлені батьківських прав.

У деяких категоріях цивільних справ, що виникають із сімейних правовідносин, передбачено обов'язкову множинність осіб, які виступають у цивільному процесуальному правовому статусі заявника. Зокрема, у справі про розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей, виходячи із ч. 1 ст. 109 СК України, заявників у справі має бути завжди два: і чоловік, і дружина. Якщо бажання розірвати шлюб виникає тільки одного з подружжя, відповідна категорія справ характеризується наявністю спору, а тому підлягає розгляду в порядку іншого виду цивільного судочинства - у порядку позовного провадження.

Множинність відрізняється і суб'єктний склад заявників у справі про встановлення режиму окремого проживання подружжя: відповідно до ч. 1 ст. 119 СК України заявниками у цій категорії справ мають бути дружина і чоловік одночасно. У випадку небажання одного з подружжя встановлювати режим окремого проживання, цей режим встановлюється судом в порядку позовного провадження.

Вимогу щодо наявності у заявника матеріального правового статусу містить ч. 3 ст. 234 ЦПК України, яка визначає, що в порядку окремого провадження розглядаються справи про розірвання шлюбу за заявою будь-кого з подружжя, якщо один із нього засуджений до позбавлення волі.

Таким чином, із змісту правових норм СК України, вбачається, що шлюб за умови, що другий із подружжя засуджений до позбавлення волі, може бути розірвано судом або в порядку окремого провадження за спільною заявою подружжя, яке має дітей, відповідно до ст. 109 СК України, або за позовом одного з подружжя відповідно до ст. 110 СК України. Але не суперечить ч. 3 ст. 234 ЦПК України відповідно до

розірвання шлюбу за заявою будь-кого з подружжя, якщо один із нього засуджений до позбавлення волі.

На мою думку, колізію сімейного та цивільного процесуальною законодавства України слід узгодити, для чого слід доповнити: ч. 2 ст. 105 СК України правовою нормою такого змісту: «а також за заявою будь-кого з подружжя, якщо один із нього засуджений до позбавлення волі, на підставі рішення суду, відповідно до ст. 109 СК України».

Повертаючись до зазначеної вище вимоги щодо наявності в указаній справі особи з правовим статусом засудженого до позбавлення волі, слід звернути увагу на те, що відповідна вимога цивільного процесуального закону є альтернативною і може стосуватися як особи заявника, так і особи, яка є заінтересованою особою у цій справі.

2) інші заінтересовані особи - будь-які особи, на права, свободи чи інтереси яких може вплинути ухвалене у справі окремого провадження судове рішення. Слід зазначити: законодавець є непослідовним у найменуванні указаної категорії осіб, які беруть участь у справах окремого провадження. Так, у ч. 1 ст. 28, ч. 5 ст. 31, ч. 4 ст. 235, ч. 1 ст. 253, ч. 1 ст. 254, ч. 1 ст. 272, ст. 277 ЦПК України відповідні особи іменуються «заінтересованими особами». Водночас згідно із ч. 2 ст. 26, ч. 1 ст. 38, ч. 1 ст. 250 ЦПК України такі особи є вже «іншими заінтересованими особами». Змістовної різниці у наведених найменуваннях окресленої категорії осіб, які беруть участь у справах окремого провадження немає. Хоча, вважаю, законодавчу термінологію необхідно привести до внутрішньої узгодженості. У зв'язку із цим, доцільніше для позначення осіб, які беруть участь у справах окремого провадження, поряд із заявником, використовувати єдине термінологічне словосполучення «заінтересовані особи»: бо незрозуміло, стосовно яких осіб, які беруть участь у справі, заінтересовані особи є «іншими»? Якщо стосовно заявника, то він не є заінтересованою особою (у процесуальному сенсі), а має самостійний цивільний процесуальний правовий статус. Отже, у подальшому дослідженні суб'єктного складу осіб, які беруть участь у справах, що виникають із сімейних правовідносин і розглядаються в порядку окремого провадження, слід використовувати єдине найменування - «заінтересовані особи». Наприклад, заінтересованими особами у справах про усиновлення, виходячи зі змісту ст.ст. 214 -215, 217222, ст. 233 СК України, ч. 1 ст. 253 ЦПК України, можуть бути: батьки дитини; сама дитина; другий з подружжя, якщо усиновлення дитини здійснюється одним із подружжя; опікун, піклувальник дитини або її батьків; заклад охорони здоров'я або навчальний заклад, якщо дитина не має батьків і перебуває у цих закладах; органи державної влади, які здійснюють облік дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування, та облік осіб, які бажають усиновити дитину; державний орган реєстрації актів цивільного стану; уповноважені органи виконавчої влади, якщо заявником є іноземний громадянин; інші особи;

3) органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Такими органами та особами у встановлених законом випадках є: Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, прокурор, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи (ст. 45 ЦПК України). Зазначені органи та особи можуть брати участь у справах

окремого провадження, які виникають із сімейних правовідносин, виключно у визначених законом процесуальних формах та за наявності визначених у законі підстав.

4) представники заявника, інших заінтересованих осіб, а також органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, - особи, які вчиняють від імені осіб, яких вони представляють, визначені процесуальні дії. У ч. 1 ст. 38 ЦПК України, ч. 1 ст. 223 СК України встановлено єдиний виняток щодо можливості представництва у цивільних справах окремого провадження, які виникають із сімейних правовідносин, а саме - щодо справ про усиновлення.

Отже, необхідно зазначити, що подальше вдосконалення законодавства дозволить усунути спірні питання щодо суб'єктного складу справ окремого провадження, що виникають з сімейних правовідносин.

СПАДКОВИЙ ДОГОВІР У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Борисова М.Є., студент ННІПН НАВС

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільно -правових дисциплін ННІПН НАВС Немченко С.С.

У багатьох країнах світу інститут спадкових правовідносин - спадковий договір є широко розповсюдженим, а порядок укладення й виконання спадкових договорів детально регламентований законодавством. В Україні спадковий договір дотепер поступається усталеним інститутам спадкування за законом і за заповітом. Як правовий інститут він є новацією у вітчизняному законодавстві і врегульовано законодавцем лише з прийняттям Цивільного кодексу України (далі - ЦК України) у 2003 році.

Так, статтею 1302 ЦК України визначено, що за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача.

Сторонами спадкового договору є відчужувач і набувач.

Згідно з ч. 1 ст. 1303 ЦК України відчужувачем у спадковому договорі може бути подружжя, один із подружжя або інша особа. Термін «інша особа», що вживається у даній нормі, слід піддати звуженому тлумаченню; юридична особа в силу своєї природи не може виступати відчужувачем, оскільки ст. 1302 ЦК України пов'язує момент виникнення у набувача права власності на майно відчужувача зі смертю останнього.

Набувачем у спадковому договорі, може бути фізична або юридична особа (ч. 2 ст. 1303 ЦК України).

Істотною умовою спадкового договору є його предмет. Предметом спадкового договору є як набуття права власності на майно відчужувача, так і дії (виконання робіт, надання послуг тощо) набувача.

За наявності шлюбного договору, в якому визначені права і обов'язки подружжя щодо майна, вони, а також нотаріус, що посвідчує спадковий договір зобов'язані керуватися умовами договору (ст 92 97